

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

ירושלים, כ"ט באדר תש"ע

16 במרס 2010

תושבות כתנאי לקבלת קצבת נכות מהמוסד לביטוח לאומי

מסמך זה נכתב לקראת דיון דחוף בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת בנושא "חוסר ההכרה בזכאות לנכות לתושבים חוזרים הלוקים במחלת הסרטן", שיזמה חה"כ רוחמה אברהם-בלילא. להלן נציג את התנאים לקבלת קצבת נכות מהמוסד לביטוח לאומי ובעיקר את התנאי לקבלת קצבה זו הנוגע לתושבותו של המבקש. תנאי סף זה מונע תשלום קצבת נכות לתושבים חוזרים שנכותם נגרמה בתקופה שבה חדלו להיות תושבי ישראל על-פי קביעת המוסד לביטוח לאומי.

א. קצבת נכות¹

פרק ט' בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה–1995 (להלן: החוק), עוסק בביטוח נכות, ובין היתר בזכאות לקצבת נכות המשולמת בידי המוסד לביטוח לאומי. קצבת נכות משולמת לתושב ישראל מגיל 18 עד גיל פרישה העומד בתנאים אשר לאחוזי הנכות הרפואית ולדרגת אי-הכושר להשתכר הקבועים למי שמוגדרים "נכה משתכר" ו"עקרת בית נכה". כלומר, בחינת הזכאות לקצבת נכות נעשית בשני שלבים: שלב קביעת אחוזי הנכות הרפואית ואחריו שלב קביעת אי-הכושר להשתכר.

תושב בעל ליקוי גופני, שכלי או נפשי שנגרם ממחלה, מתאונה או מלידה יכול להגיש למוסד לביטוח לאומי בקשה לקבלת קצבת נכות, בצירוף המסמכים הדרושים. המבקש מופנה לוועדה רפואית, וזו קובעת את שיעורי הנכות שלו על-פי רשימת המבחנים הרפואיים שבתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), תשט"ז–1956, שבה מוגדר שיעור נכות מסוים לכל ליקוי רפואי.²

הזכאות לקצבת נכות של נכה משתכר נבדקת רק אם הוועדה הרפואית קבעה למבקש 60% נכות ומעלה או 40% נכות ומעלה אם אחד מהליקויים שהוא סובל מהם הוא בשיעור של 25% לפחות; הזכאות של עקרת בית נכה לקצבת נכות תיבחן רק אם הוועדה הרפואית קבעה לה 50% נכות ומעלה. מבקש שנקבעו לו דרגות נכות נמוכות מאלה שצוינו לעיל, תביעתו לקצבת נכות נדחית על הסף, בלי שאי-כושרו להשתכר נבדק.

נוסף על אחוזי הנכות הרפואית, הזכאות לקצבה מותנית בדרגת אי-הכושר להשתכר. לאחר קביעת אחוזי הנכות פקיד התביעות של המוסד לביטוח לאומי קובע, לאחר התייעצות עם רופא מוסמך ועם פקיד שיקום במוסד לביטוח לאומי, מהי דרגת אי-הכושר להשתכר של המבקש, כלומר באיזו מידה נכותו של המבטוח משפיעה על כושרו לעבוד ולהשתכר.

¹ המוסד לביטוח לאומי, קצבת נכות, <http://www.btl.gov.il/benefits/Disability/Pages/default.aspx>, תאריך כניסה: 10 במרס 2010, וגם: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, מקבלי קצבת נכות כללית 2006, כתבו שנטל וסרשטיין ורבקה פריאור, נובמבר 2007, http://www.btl.gov.il/Publications/survey/Documents/seker_213.pdf, תאריך כניסה: 10 במרס 2010. וגם: המוסד לביטוח לאומי, רבעון סטטיסטי אוקטובר–דצמבר 2009, לט, 4 (ינואר 2010).

² לרשימת הליקויים ראו אתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי, <http://www.btl.gov.il/Laws/Documents/SeferMivhanim.pdf>, תאריך כניסה: 10 במרס 2010.

"נכה משתכר" נדרש, נוסף על אחוזי הנכות הרפואית שהוגדרו לעיל, לעמוד באחד מהתנאים האלה: א. אין לו כושר להשתכר מעבודה או ממשלח יד והוא אינו משתכר סכום העולה על 25% מהשכר הממוצע במשק; ב. כושרו להשתכר מעבודה או ממשלח יד צומצם עקב הליקוי, בבת אחת או בהדרגה, ב-50% או יותר. אשר **לעקרת בית נכה**, מדובר במי שכושרה לבצע פעולות מקובלות במשק הבית צומצם ב-50% או יותר. **כלומר הן בנוגע לנכה משתכר והן בנוגע לעקרת בית נכה, אובדן כושר השתכרות של פחות מ-50% אינו מזכה בקצבת נכות.**

דרגות אי-כושר השתכרות שקובע המוסד לביטוח לאומי הן 60%, 65%, 74% ו-100%. נציין כי המוסד לביטוח לאומי יכול לקבוע שדרגת אי-כושר השתכרות היא זמנית לתקופה של עד שנתיים, אם המצב הרפואי או התפקודי של המבקש אינם יציבים או אם טרם הסתיים הטיפול בשיקומו המקצועי של הנכה.

סכום קצבת הנכות משתנה על-פי דרגת אי-כושר השתכרות שנקבעה ועל-פי מספר התלויים בנכה (בן-זוג וילדים). קצבת נכות מלאה משולמת לנכה שאושרה לו דרגת אי-כושר להשתכר של 75% ומעלה. משנת 2002 משולמת למקבלי קצבת נכות שנקבעה להם דרגת אי-כושר להשתכר של 75% ומעלה וכן 50% אחוזי נכות רפואית ומעלה (והם אינם מאושפזים) גם קצבה המכונה "קצבה חודשית נוספת".

ב. הזכאות לקצבת נכות

הזכאות לקצבת נכות נקבעה בסעיף 196(א) לחוק:

"נכה זכאי לגמלה לפי פרק זה **אם אי-הכושר להשתכר נגרם לו בהיותו תושב ישראל** או בהיותו תושב ארץ-ישראל לפני יום ו' באייר התש"ח (15 במאי 1948), או אם בהגיעו לגיל 18 היה תושב ישראל ונכה, אף אם הליקוי נגרם לפני היותו תושב ישראל, או אם הליקוי שבשלו נגרם אי-הכושר להשתכר נגרם בישראל בהיותו קטין תושב ישראלי".

דהיינו, **קצבת הנכות משולמת רק למי שהנכות שבגינה נקבעה לו דרגת אי-כושר להשתכר נגרמה לו בזמן היותו תושב ישראל**. עם זאת, יש שתי קבוצות של אנשים הזכאים לקצבת נכות גם אם נכותם נגרמה בזמן שלא היו תושבי ישראל: מי שנכותם נגרמה לפני הגיעם לגיל 18 שנים (על-פי התנאים הקבועים בחוק) ועולים חדשים (סעיף 197(א) לחוק).

תנאי התושבות הוא תנאי בסיסי לתשלום גמלות שונות של המוסד לביטוח לאומי והוא מבוסס, בין השאר, "על הזיקה היציבה שבין המבוטחים לבין המדינה, זיקה שאין בה מהזמניות או מהארעיות, והיוצרת מחויבות של החברה כלפי המבוטחים בתחום הביטחון הסוציאלי".³ הצורך בתנאי התושבות הוסבר בפסיקה בין השאר בקביעה הזאת: "...הבטחת גמלה מדור לדור, על-פי תשלום דמי ביטוח, חייבת להישען על בסיס רחב של אוכלוסייה בעלת זיקה יציבה למדינה, והיא אוכלוסיית תושבי המדינה. לעומת זאת, הזיקה לישראל של מי שאינו תושב ישראל, על-פי אופייה אינה יציבה וממושכת. כפועל יוצא מכך, אף משך תשלום דמי הביטוח הלאומי על-ידי מי שאינו תושב ישראל אינו כמשך תשלום דמי הביטוח של תושבי ישראל".⁴

³ דב"ע נד' 233-0/ המוסד לביטוח לאומי נ' חשימה עבד-רדואן, פד"ע כח 103, 112-113, בתוך: עב"ל 386/99 אילנה דונייבסקי נ' המוסד לביטוח לאומי, תק-אר 2002(4), 72.

⁴ ש.ס.

המוסד לביטוח לאומי קובע אם המבקש הוא תושב ישראל על-פי מבחן שעיקרו "מי שמרכז חייו בישראל, והיעדרותו ממנה הינה היעדרות ארעית בלבד". מבחן זה מעוגן בפסיקת בית-המשפט ולא בחקיקה, בשל מורכבותו של המושג והקושי לקבוע כללים אחידים וברורים שיתאימו למגוון מקרים, וכדברי בית-המשפט, "המושג תושב, כשהוא לעצמו, מושג מסגרת הוא, ויבואו בו 'תושבים' מיתושבים' שונים. אכן, יש לו למושג תושב – כמוהו כלמושגים אחרים – משמעות גרעינית, וגרעין משמעות זה ימצא בכל 'תושב' ו'תושב', ואולם, מעבר למשמעות גרעינית זו, צומח לו המושג לכיוונים שונים בהקשרים שונים".⁵

בית-המשפט נדרש כמה פעמים לסוגיית המבחנים לקביעת תושבות, ובפסיקתו קבע, בין היתר, כי "לא יהא זה נכון לקבוע נוסחה כוללת ומרשם כולל, אשר יהא בהם כדי לענות על כל המצבים שבהם מתעוררת השאלה אם פלוני הוא תושב ישראל, אם רכש מעמד זה או אם הפסיד מעמד כזה. תשובה תבוא ממכלול הנסיבות, כעולה מכל האמור לעיל. נדגיש רק זאת, שבחשבון סופי תקבע הזיקה למעשה; זיקה שלא יהא בה מהזמניות או מהארעיות, וזיקה שיש בה להוכיח ראיית מקום שבתחום ישראל, כמקום ש'בו הוא חי', ש'זה ביתו'".⁶

נטל ההוכחה בדבר תושבות מוטל על מבקש הקצבה. אדם המבקש לשהות בחו"ל תקופה ממושכת לכל מטרה שהיא, למשל עובד שנשלח לעבוד בחו"ל בידי מעסיקו הישראלי או סטודנט המבקש ללמוד בחו"ל, מתבקש להודיע על כך לביטוח הלאומי בטופס "שאלון לקביעת תושבות לשהות בחו"ל", ובאמצעותו יוכל המוסד לביטוח לאומי לקבוע את תושבותו ואת מעמדו בזמן שהותו בחו"ל. המבקש נדרש למסור פרטים כגון תקופת השהייה, מקום השהייה, מטרת השהייה, תאריך חזרה משוער לישראל, כוונותיו אשר לרכישת אזרחות ומעמד בחו"ל, בני-המשפחה ומקום שהייתם ונכסים והכנסות בארץ. כמו כן הוא נשאל על תשלומי המסים בישראל.⁷ אדם זה יידרש להמשיך לשלם את דמי הביטוח הלאומי ואת ביטוח הבריאות בזמן שהייתו בחו"ל כל זמן שיוגדר תושב בידי הביטוח הלאומי.

אזרח ישראלי ששהה בחו"ל תקופה ממושכת או רציפה וחזר לישראל או מתכנן לחזור אליה נדרש למלא טופס "שאלון לקביעת תושבות לחוזר מחו"ל", כדי שהמוסד לביטוח לאומי יקבע את תושבותו. בטופס זה נדרש המבקש למסור פרטים על השהייה בחו"ל, ניתוק הקשר בחו"ל (מכירת הנכסים בחו"ל, סיום קשרי עבודה שם, בני-המשפחה השבים מחו"ל, הודעה לגורמים רשמיים בחו"ל על עזיבת המדינה ועוד), החזרה לישראל ועבודה ומגורים בישראל; כמו כן, עליו לחתום על הצהרה כדלקמן: "הריני מצהיר כי החל מתאריך שציינתי בסעיף 4(א) בשאלון חזרתי לחיות בישראל באופן קבוע, וכי סיימתי את מרכזי בחו"ל והגעתי להתיישב בישראל דרך קבע".⁸

על סמך בדיקה זו, שכאמור היא בדיקה פרטנית של כל מקרה לגופו, קובע המוסד לביטוח לאומי אם האדם היה תושב גם בעת מגוריו בחו"ל ולמשך כמה זמן, אם חדל להיות תושב ואם יש להכיר בו כתושב חוזר. באופן כללי אדם המתגורר בחו"ל תקופה ממושכת ואינו משלם את דמי הביטוח הלאומי עלול לאבד את

⁵ ד"ר 8612/00 חיים הרמן ברגר נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נה (5) 439, 456–457, בתוך: עב"ל 386/99 אילנה דונייבסקי נ' המוסד לביטוח לאומי, תק-אר 2002(4), 72.

⁶ דב"ע מה/73-04 עייאדה סנוקה נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע יז, 79, בתוך: עב"ל 386/99 אילנה דונייבסקי נ' המוסד לביטוח לאומי, תק-אר 2002(4), 72.

⁷ המוסד לביטוח לאומי, שאלון לקביעת תושבות לשהות בחו"ל, <http://www.btl.gov.il/טפסים%20ואישורים/Documents/t627.pdf>, תאריך כניסה: 10 במרס 2010.

⁸ המוסד לביטוח לאומי, שאלון לקביעת תושבות לחוזר מחו"ל, <http://www.btl.gov.il/טפסים%20ואישורים/Documents/t628.pdf>, תאריך כניסה: 10 במרס 2010.

מעמדו כתושב ישראל; אך גם אם אדם מתגורר בחו"ל במשך חמש שנים ויותר וממשיך לשלם את דמי הביטוח הלאומי, המוסד לביטוח לאומי יבחן את מעמדו לאחר פרק זמן זה, משום שמדובר בתקופת שהייה ממושכת מחוץ לגבולות ישראל.

אם המוסד לביטוח לאומי החליט כי אדם מסוים חדל להיות תושב ישראל, הוא ישלח אליו מכתב בדואר רשום ויצוין בו כי על-פי בדיקתו אין הוא תושב ישראל מתאריך מסוים, ולכן ממועד זה הוא אינו מבוטח על-פי חוק הביטוח הלאומי ועל-פי חוק בריאות ממלכתי. המוסד מאפשר למבקש לערער על החלטה זו תוך 45 יום מיום קבלת המכתב ומבקש מהמערער לצרף הוכחות התומכות בטיעונו. אם ערעורו של המבקש נדחה, ניתן תוקף סופי להחלטת המוסד לביטוח לאומי ואפשר לערער עליה אך ורק בפני בית-הדין לעבודה בתוך שישה חודשים.⁹

ג. נתונים על קצבת נכות

בשנת 2009 היה מספרם של מקבלי קצבת נכות כללית מהמוסד לביטוח לאומי 200,072 איש. כ-8.5% מהם היו עקרות בית נכות. כ-82% מכלל מקבלי הקצבה (163,232 איש) היו בעלי דרגת אי-כושר השתכרות של 100%.¹⁰

מנתוני המוסד לביטוח לאומי עולה כי הליקויים העיקריים בקרב מקבלי קצבת נכות כללית הם ליקוי נפשי (כ-32%), מחלות פנימיות (כ-25%), בעיות נוירולוגיות ולוקומוטוריות (כ-21%), פיגור שכלי (כ-11%) ובעיות חושיות – ראייה ושמיעה (כ-7.5%). דרגת הנכות הרפואית הממוצעת של הנכים הכלליים בישראל בשנת 2008 היתה קצת יותר מ-67%.¹¹

באמצעות ענף נכות כללית¹² משולמים 18.5% מתשלומי גמלאות המוסד לביטוח הלאומי, וזהו הענף השני בגודלו לאחר ענף זיקנה ושירים (36.9%).¹³

יש לזכור ששכום קצבת הנכות משתנה בהתאם לדרגת האי-כושר להשתכר. להלן נתונים על קצבת נכות מלאה מינואר 2010 (השכום הבסיסי הוא 8,074 ש"ח):¹⁴

סך הגמלה בשקלים	אופן החישוב	הגמלה
2,160	26.75% מהשכום הבסיסי	קצבת נכות יחיד מלאה
3,240	הקצבה ליחיד עם תוספת לבן-זוג בסכום של 1,080 ש"ח	קצבת נכות מלאה לזוג
4,103	הקצבה ליחיד עם תוספת לבן-זוג ותוספת לילד בסכום של 863 ש"ח	קצבת נכות מלאה לזוג עם ילד
4,966	הקצבה ליחיד עם תוספת לבן-זוג ותוספת לשני ילדים	קצבת נכות מלאה לזוג עם שני ילדים

⁹ מתוך נוסח מכתב בנושא ביטול תושבות על-פי חוק הביטוח הלאומי שמנפיק המוסד לביטוח לאומי, התקבל מאגף הגבייה במוסד לביטוח לאומי, 15 במרס 2010.

¹⁰ המוסד לביטוח לאומי, רבעון סטטיסטי אוקטובר-דצמבר 2009, לט, 4 (ינואר 2010).

¹¹ המוסד לביטוח לאומי, תמונת מצב, מקבלי קצבאות נכות לשנת 2008, באתר האינטרנט,

<http://www.btl.gov.il/Medinyut/Situation/Pages/NehutFacts2008.aspx>, תאריך כניסה: 10 במרס 2010.

¹² בענף זה נכללים התחומים ילד נכה, שירותים מיוחדים וניידות.

¹³ המוסד לביטוח לאומי, רבעון סטטיסטי אוקטובר-דצמבר 2009, לט, 4 (ינואר 2010).

¹⁴ המוסד לביטוח לאומי, עדכון קצבאות ינואר 2010.

http://www.btl.gov.il/Publications/benefits_update/Documents/shiur10_01.pdf, תאריך כניסה: 10 במרס 2010.

נוסף על קצבת הנכות, משנת 2002 נכה שנקבעה לו דרגת אי-כושר להשתכר בשיעור של 75% ומעלה והוא בעל נכות רפואית של 50% ומעלה זכאי לתשלום קצבה חודשית נוספת, כדלקמן:¹⁵

סך הקצבה בשקלים	שיטת החישוב	אחוז נכות
232	11.5% מקצבת יחיד מלאה	אחוזי נכות 50%-69%
272	14% מקצבת יחיד מלאה	אחוזי נכות 70%-79%
331	17% מקצבת יחיד מלאה	אחוזי נכות 80% ומעלה

כ-66% ממקבלי קצבת נכות בשנת 2009 (131,087 איש) קיבלו גם קצבה חודשית נוספת.¹⁶

תשלומי המוסד לביטוח לאומי למקבלי קצבאות נכות כללית¹⁷ בשנת 2009 הסתכמו בכ-6.5 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-4.4 מיליארדי ש"ח בשנת 2000 וכ-1.8 מיליארד ש"ח בשנת 1990.¹⁸

ד. דיון

בשל התנאי בחוק שלפיו זכאי לקצבת נכות רק מי שהנכות שבגינה נקבעה לו דרגת אי-כושר להשתכר נגרמה לו בזמן היותו תושב ישראל, נשללת הזכאות לקצבה מישראלים שעזבו את ישראל, חדלו להיות תושבים וישבו אליה לאחר שנגרמה להם נכות. משמעה של קביעה זו, שבגינה נערך הדיון בוועדה, הוא שתושבים חוזרים שלקו בזמן מגוריהם בחו"ל בנכות כלשהי, בין היתר במחלת הסרטן, ואינם יכולים לעבוד עם שובם לישראל, אינם זכאים לקצבת נכות. יש לזכור שיש מגוון רחב של נסיבות שבהן תושבי ישראל עזבו את המדינה והתגוררו תקופה מסוימת מחוץ לגבולותיה: עזיבה לצורכי עבודה מטעם מעסיק ישראלי, לימודים, טיול של כמה שנים או אפילו עבודה לא חוקית באחת ממדינות העולם כדי לקבל בה אזרחות לאחר כמה שנים. הבדלים אלו בנסיבות ידועים ומוכרים, וההתמודדות עמם היא בכך שמבחן התושבות הוא מבחן פרטני, הבודק כל מקרה לגופו, ולא מבחן אחיד וגורף.

בסוגיה זו יש לעסוק תוך התייחסות למגמות הקיימות בתשלום קצבאות נכות בישראל. עם השנים חלה עלייה מתמדת במספר מקבלי קצבת נכות מהמוסד לביטוח לאומי, ולפיכך גדלו גם תשלומי המוסד לביטוח לאומי למקבלי קצבאות אלה. משנת 1990 ועד לשנת 2009 מספר מקבלי קצבת נכות כמעט שולש (מ-73,492 איש בשנת 1990 ל-200,072 איש בשנת 2009) וסך תשלומי המוסד לביטוח לאומי לקצבאות אלה גדל פי 3.6 (מ-1.8 מיליארד ש"ח בשנת 1990 לכ-6.5 מיליארדי ש"ח בשנת 2009).¹⁹ שנטל וסרשטיין ורבקה פריאור ממניחה המחקר והתכנון במוסד לביטוח לאומי מסבירות את הגידול במספר מקבלי הקצבה משנות ה-90

¹⁵ ש.ם.

¹⁶ המוסד לביטוח לאומי, רבעון סטטיסטי אוקטובר-דצמבר 2009, לט, 4 (ינואר 2010).

¹⁷ כולל מענק פטירה ושיקום.

¹⁸ המוסד לביטוח לאומי, רבעון סטטיסטי אוקטובר-דצמבר 2009, לט, 4 (ינואר 2010).

¹⁹ ש.ם.

ואילך בגלי העלייה לארץ והבשלת זכויותיהם של העולים לקצבת נכות, וכן בהתרחבות ממדי האבטלה במשק.²⁰

עלייה מתמדת זו במספר מקבלי קצבת נכות הובילה עם השנים להכנסת שינויים שונים בתנאי הזכאות לקצבה, כדי לבלום את העלייה. לדוגמה, בחוק המדיניות הכלכלית לשנת 2004 הוחמר סף הנכות הרפואית לנכה משתכר מ-40% נכות ל-60% נכות, וזה המצב הקיים היום (בשיעור הנכות לעקרת בית לא חל שינוי והוא נותר 50%);²¹ שינוי זה פגע בזכאותם של נכים תושבי ישראל לקצבת נכות.

הצורך לספק מענה לאוכלוסיית הנכים בתנאים של משאבים מוגבלים מחייב לקבוע תנאי סף למתן קצבה זו. אחד מתנאי הסף הוא, כאמור, הדרישה כי הנכות נגרמה לאדם בהיותו תושב ישראל. **קביעה זו עוגנה בחוק, והיא משקפת את התפיסה כי המדינה, באמצעות חוק הביטוח הלאומי, מחויבת לדאוג בראש ובראשונה לתושביה ואינה מחויבת לממן את מי שהיו תושביה בעבר, בחרו לעזבה ושבנו אליה לאחר שנגרמה להם נכות הפוגעת ביכולתם להשתכר.**

שינוי חקיקה שעיקרו תשלום קצבאות נכות לתושבים חוזרים שנכותם נגרמה בזמן שלא היו תושבים יוביל לגידול במספר מקבלי קצבת הנכות ועקב כך לגידול בסך תשלומי המדינה על קצבאות אלה, השאלה היא מהו הגידול הצפוי עקב שינוי כזה. **מהמוסד לביטוח לאומי נמסר כי בשנת 2009 הוגשו 10 תביעות לקצבת נכות שנדחו בשל נכות שנגרמה במהלך שהייה בחו"ל.**²² יש להוסיף שההנחה היא שהוגשו תביעות מועטות משום שתושבים חוזרים נמנעים מהגשת תביעה לקצבת נכות בשל המגבלה הקיימת בחוק בדבר תושבות, ועם ביטולה של מגבלה זו מספר התביעות לקצבה עשוי לגדול.

לנוכח הגידול הצפוי במספר מקבלי הגמלאות ובסך התשלומים על גמלאות אלה נשאלת השאלה אם יש לתקן את החוק כך שהמדינה תכיר בנכות שנגרמה לתושבים חוזרים בזמן שהתגוררו בחו"ל, תשלם להם קצבאות נכות ותישא בעלות הגידול בתשלומי הקצבאות. **שאלה זו היא שאלה של מדיניות וסדר עדיפויות תקציבי, ואין לה תשובה אחת ברורה:**

מחד גיסא, כפי שצוין לעיל, המדינה, בהינתן משאבים מוגבלים, מעוניינת לדאוג בראש ובראשונה לתושביה הנושאים באופן קבוע בתשלומי הביטוח הלאומי, שנכותם נגרמה בזמן היותם תושבי המדינה. המדינה שואפת להקטין או לבלום גידול של התשלומים על קצבאות אלה, ואם תוכל להקצות יותר משאבים לקצבאות נכות ייתכן שתעדיף להקל את התנאים לקבלת הקצבה לתושבי ישראל (למשל להפחית את אחוזי הנכות ולהעניק קצבה לבעלי נכות קלה יותר) ולא להעניק קצבאות לתושבים חוזרים. יש להוסיף שאם יתוקן החוק הוא יבטל למעשה את ההבדל בין תושבי ישראל המתגוררים בה לאלה שבחרו שלא להתגורר בה, על כל המשמעותיות הנובעות מכך.

מאידך גיסא, המדינה פועלת בדרכים שונות לעידוד עלייתם של יהודים לישראל ואף לעידוד חזרתם של ישראלים שעזבו את המדינה. אם על-פי חוק המדינה משלמת קצבאות נכות לעולים חדשים שנכותם נגרמה להם בארץ מוצאם, מדוע לא תממן גם קצבאות נכות לתושבים המעוניינים לשוב לישראל שהיו תושביה בעבר ואף נשאו בתשלום דמי הביטוח הלאומי, כנדרש מכל תושב? מדוע לא ייהנה תושב חוזר מאותן זכויות

²⁰ המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, **מקבלי קצבת נכות כללית 2006**, כתיבה: שנטל וסרשטיין ורבקה פריאור, נובמבר 2007, http://www.btl.gov.il/Publications/survey/Documents/seker_213.pdf, תאריך כניסה: 10 במארכ 2010.

²¹ שם.

²² גבי שנטל וסרשטיין, מינהל מחקר ותכנון במוסד לביטוח לאומי, מכתב בדואר אלקטרוני, 15 במארכ 2010.

שמקנה החוק לעולים חדשים? על כך יש להוסיף כי על-פי נתוני המוסד לביטוח לאומי מדובר במספר קטן מאוד של תביעות בשנה – כאמור, בשנת 2009 היו 10 תביעות כאלה.

המענה על שאלה זו נעוץ במדיניות שאותה מבקשים לקדם ובסדר העדיפויות התקציבי הנגזר ממנה.

כתיבה: שלי לוי, רכזת מחקר בכירה

אישור: שרון סופר

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

